

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. $\frac{1}{2}$ an
9 cor. $\frac{1}{4}$ 4-50 fil.

□ □

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
 $\frac{1}{2}$ an 12 cor. $\frac{1}{4}$ an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

□ □

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirii”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Carieră de căpătuială.

— De un preot dela sate. —

Numărul 103 al „Unirii” ne aduce la loc de frunte o știre extrem de dureroasă: că dintre tinerii cari n'au fost primiți estimp în Seminar o seamă au trecut *la Sibiu*. „Tineri, cari ani dearândul au trăit din mila altora pe aici: fii de preot cu stare bună; băieți de oameni fruntași, cari au ținut la legea lor cu îndărătnicie” — scrie autorul articolului: „*Este statul preoțesc o carieră de căpătuială.*”

Iată un simptom dintre cele mai dureroasă!

Are toată dreptatea confratele autor al articolului din chestie: fapte de soiul acesta compromit întreagă preoțimea, înaintea străinilor și a poporului. Nu vor fi de ajuns însă — zic acuma eu — învățămintele cari le putem lua din exemple și observări cuminiți, nici înfierarea cu asprime „a acestui soi nou de simptome îngrijitoare”. Trebuie luate măsuri energice pentru a împiedeca pe viitor repetirea ăstorfel de cazuri! Aceste măsuri se pot afla, și ar putea să le afle viitorul sinod arhiepiscopesc.

Să cercetăm însă mai deaproape cauzele răului.

E un lucru îndeobște cunoscut, că educația în familie nu se face întru atâta cu cuvântul, ci mai mult cu fapta, cu exemplele bune. Așa pruncul unui preot își va zice și el regulat rugăciunile, dacă va vedea și pe părinții lui făcând așa, se va feri de sudălmi dacă nu vor sudui părinții lui, etc. Dacă preteasa și frații lui cei mai mari vor umbla regulat la biserică, cercetarea casei Domnului i-se va preface și lui în sânge, cu un cuvânt, purtarea oricărui om în viață de regulă e oglinda exemplului — bune sau

rele? — cari le-a primit în zilele copilăriei în casa părintească. Scriitorul acestor șire e fiu de preot — și de nimic nu-și aduce cu atâta drag aminte, ca de zilele, când îl lua maică-sa de mână și îl ducea la biserică!

Statornicia în credința noastră gr.-catolică apoi n'o poate învăța un fiu de preot fără numai dela tatăl său. Inzădar îi va spune catehetul la gimnaziu, că biserică catolică e singură mântuitoare, dacă el va vedea pe tatăl său făcând maslu cu preoți neuniți. Iar când va vedea pe sora sa măritându-se după un neunit, indiferentismul religios își va ajunge culmea culmilor. Un astfel de fiu de preot nu-și va face caz de conștiință din trecerea la Sibiu, mai ales, că el va ști cu toată siguranța, că tatăl său nu-l va exclude din familie cum ar merita, ba din venitele lui preoțesti va plăti cu bani grei taxa de întreținere și de școală în seminarul neunit!

De aceea, eu cred, că e un mare neadevăr scuza acestor fel de preoți, că fiul său a făcut nesocotitul pas fără știrea și învoirea lui. Iată un nou moment, care mărește gravitatea cazului: trecerea la Sibiu se întâmplă cu știrea și învoirea preotului-tată, care concurge însuș cu toate mijloacele recerute — la succesul „întreprinderii” cu adevărat *întreprindere!* Și un astfel de preot să rămână nepedepsit?

Imi spunea mai deunăzi un preot tânăr, că are în sat un proprietar, pe fiul fostului preot de acolo. El e singurul în sat, care *nici una dată*, nici chiar în ziua de Paști nu umblă la biserică, nici el, nici oarecare membru din numeroasa lui familie. El e singurul, care lucră Dumineca și în sărbători și care necontentit își bate joc de sf. biserică și de toate așezămintele ei. Cine poartă vina? Răposatul lui

tată, numai răposatul lui tată! Alt-cineva nu! Și cazuri de aceste sunt nenumărate!

Iată marea problemă, a cărei rezolvire v'a pune capăt ivirii cazurilor de natura aceasta, *regularea vieții familiare a preoțimei*, o controlă adevărată, conștiincioasă din partea forurilor competente și în această direcție.

E doar o chestie de importanță secundară că oare preteasa și pruncii preotului cercetează sf. biserică? Se spovedesc și cuminecă regulat? Trimete-și preotul servitorii la sf. biserică? Știu copii preotului rugăciunile? (Eu am dat de un copil deștept, de 5 ani, al unui preot, care știa o mulțime de „versuri”, dar nu știa nici o rugăciune.) Da, controla să se facă și în această direcție, pentru-că familiile preoților dau cel mai mare contingent de preoți și preotese — și cel mai mare contingent al mirenilor inteligenți. Apoi tot în interesul cauzei ar fi și îndatorirea preoțimei la citirea zilnică a oficiului orelor canonice — fie și prescurtat, cum a propus nu demult un confrate.

Ce privește cazurile amintite de autorul articolului din Nrul 103 al „Unirii” și alte cazuri de felul acelor cari se vor mai ivi, eu cred că penzionarea din oficiu a unor astfel de preoți n'ar fi nici o nedreptate. Ce dovadă mai strălucită despre lipsa sănătății trebuie, decât cazurile aceste dureroase?

Chestia participării episcopilor noștri la conferențele episcopicești. În nr. 18 al „Cultului Creștin” dl prof. Dr. A. Rusu vorbind despre „Unirea” între altele și despre atitudinea ei în privința participării episcopilor noștri la conferențele episcopicești catolice, — trage la îndoială sentimentele românești atât a „Unirii” cât și ale mele.

Cu toatecă Dl profesor dă lecții de românism tuturor, cari nu sunt de părerea

D-Sale, începând cu Arhiei și până la cel mai mic, totuși în privința românismului și a credinței adevărate nu primim astfel de lecții, să nu fie cu supărare, ne știm și noi datorința. Pentru că a nu subscrie erbiș vre-un articol, care cuprinde lucruri foarte discutabile, a avea alte convingeri și păreri decât cele a dlui profesor și a exprima aceasta convingere — încă nu înseamnă nici decât a fi „șovăitor“ în românism, nici „nelămurit“ în privința atitudinii românești și catolice. — Și asta cu atât mai vârtos că avem motive întemeiate și puternice spre a susține ceea ce am zis.

Cred sus și tare, că Conciliul nostru provincial al treilea nu poate fi atăcat de nimeni în privința intransigenței sale catolice și românești; și n'are dreptul nime să se subtrage de la ascultarea, primirea și respectarea hotărârilor lui. — Ei bine, în decretul acestui Conciliu, sub titlul II. cap. I. § 5 citim din cuvânt în cuvânt următoarele:

§ 5. „*Deodată declarăm, că prin aceste decrete sinodale nu vom să prejudicăm dreptului și datorinței, ce o au arhieriei noastre de a conlucra cu Prelații Bisericii catolice de ritul latin în toate cestiunile, cari se referesc la interesele generale ale Bisericii catolice din Ungaria și la cele comune ale Provinciilor noastre bisericesti cu ale Bisericii catolice de ritul latin.*”

Cuvintele citate sunt lămurite. Dacă „Unirea“ și eu suntem neromâni și șovăitori în Catolicism, atunci și Conciliul nostru e așa, ceea ce cred, că nu va zice nime.

De fapt, la conferințele episcopesti catolice, se pertractează o mulțime de lucruri foarte însemnate pentru noi, lucruri de interes capital. Cu știrea și învoirea lor se hotărăsc de pildă cheltuielile fondului religios; este lucru foarte însemnat să fie cineva de față la socotelile acele spre

a ne apăra interesele. — În dieceza noastră fondul religios e patron la vreo 30—40 parohii; în diecezele, cari au parohii în părțile Ungariei propriu zise (afară de Ardeal) e tot așa.

Dacă dintr'ai noștri n'ar fi de față nimeni la pertractările acestui fond, desigur, că nouă nu ne-ar ajunge nimic din el, și atunci zidirile și reparările bisericilor, cari lucruri le implineste acum fondul religios în parohiile de sub patronatul său, — cine le-ar face și cine le-ar implini la cazul subtragerii ajutoarelor pentru noi? Poporul credincios din satele acele desigur nu. Căci ei sunt săraci, iar altineva asemenea nu. — Astfel sate întregi ar rămânea fără Biserică și școală.

Congrua, fără cari puțini am pute în lumea asta (căci azi nu putem trăi din venitul din care puteam trăi acum zece ani), se împărtașește prin comisiunea congruală, aleasă de corul episcopesc. — Dacă n'ar fi nimeni de față, câte congrue s'ar detrage din cauza neplăcerilor avute cu notarii și biraelle satelor, și cum ar fi împărțite congruele aceste.

Mai sunt încă multe interese comune, cari în lipsa vre-unui glas de apărare s'ar isprăvi în paguba noastră.

Când judecăm apoi, trebuie să socotim bine poziția foarte gingașă și grea a episcopilor noștri. Dacă merg să apere interesele diecezelor și a bisericilor — natural, cum pot puținii față de cei mulți — li atacă foile noastre, încă și acelea, cari știu mai bine interesele și lucrurile bisericesti, și cari trebuie să aibă spirit bisericesc; de altă parte sunt încontinuu atacați de foile streine. — Dacă n'ar lua parte la conferințele episcopesti, s'ar zice, că la beneficii și ajutoare se împărtesc, iar la lucrări nu vreau să iee parte.

Sunt aceste toate lucruri, cari trebuiesc bine cumpănite înainte de a aduce judecată asupra lucrului. — Dacă s'ar detrage beneficiile: cine ar simți-o mai grozav? Se înțelege, noi cei mici, cari atacăm.

Apoi cine ar lua în socotință manifestația episcopilor noștri, dacă n'ar lua parte la conferințe? Ar fi manifestație peste care ceialalți ar trece foarte ușor. Ar fi manifestație bărbătească, dar eu cred, că e mai bărbătesc a apăra interesele vitale a diecezelor, a implini chemarea.

Activitatea deputaților din dietă n'o socotește nime de neromânească și îndoișă cu toată ei sunt înzultați cu vorbe și nu li-se dă respectul cuvenit; oricât de frumos și convingător ar vorbi, nu sunt ascultați și așa în *Cameră* rezultatul activității lor e aproape nulă. De ce „activitatea“ arhieriei noștri este atăcată, și de ce sunt învinuți cu neromânism și nelămurire în atitudine chiar și aceia, cari încearcă să dovedească calm, obiectiv, că interesele actuale a diecezelor cer prezența arhieriei la conferințe.

Apoi: ori nu apară Arhieriei noștri interesele diecezelor noastre, ori da. Dacă nu atunci își neglijează datorințele, și e totatăta dacă merg sau nu la acele conferințe; sau le apară — după cum știm și suntem convinși, că le apară — atunci pretutindeni trebuie să ie apere.

Pe lângă hotărârea — desigur matură și binecumpănită — a sinodului nostru III. mai sunt motivele aceste, cari justifică și cer participarea episcopilor noștri la conferințele episcopilor catolici; dar lucrul trebuie judecat obiectiv, fără gând de-a arunca la adresa celor ce au alte păreri — îndată acuza șovăirii și a nelămuririi în simțămintele românești.

Coresp. din Oradea.

FOIȚA.

Comemorarea lui Aug. Bunea.

— Conferința dlui prof. Stefan Pop, ținută la Academia populară. —

(Continuare).

Cunoscător adânc și aderent al vechii noastre politice tradiționale și istorice, pe care o sintetizează în vestita sa vorbire pagnirică din Iunie 1909, ținută asupra lui Iacob Mureșan, stăpânul de odinioară a Gazetei, — în vreme scurtă și glasul și sfaturile lui Bunea se aud tot mai des în adunările și convenirile noastre politice. Că Bunea era un naționalist înfocat, dovadă este faptul, că în butul tuturor considerațiilor de interes particular, pe vremea memorandumului primește să fie apărător în acel vestit proces.

De distincții bisericesti inferioare a avut parte destul de timpuriu, pân' ce în sfârșit la 1898, după multe piedeci și tâmândări, a putut fi introdus în un scaun canonicesc.

În ierarhia bisericescă Bunea n'a putut-o duce „la mai mare“, — și-a fost o pierdere — dar în schimb societățile lumesti, ce reprezintă treptele ierarhice mai

înalte ale culturii naționale, l-au aflat vrednic să illustreze câte-un scaun din sânul lor, și așa îl aflăm membru ordinar în secțiile societăților noastre culturale de dincoace, iar *Academia română*, după ce natural s'au pus foarte multe piedeci și răutăți, înainte de moarte cu $\frac{1}{2}$ an aproape, pe vechiul său membru corespondent, l-a ales membru ordinar în secția istorică.

Dar tocmai în apogeul vredniciei sale, cade fulgerător, zdrobit de legea firii, ca un erou, făcându-și datoria de referent al conșistorului în 30 Noemvrie n. 1909, la vrâsta de 53 de ani.

*

„Noi Românii transilvăneni trebuie să lucrăm ca să ne putem întări și mult trebuie să învățăm, ca să știm cum să ne apărăm în viitor de uneltirile altora“ scrie Bunea în 1902, la începutul prefeții lui Petru Pavel Aron și Dionisie Novacovici. Și intradevăr, acest om rar a cheltuit foarte multă râvnă de muncă, energie, sănătate și chiar parale. Îndeplinirea cu sfințenie a datoriei impuse e o însușire a caracterelor, cheltuirea superfluului de energie, de voință de muncă și de avere, în vederea celor mai înalte idealuri naționale și bisericesti este însușirea eroilor, a celor aleși de dnul pentru povățuire celorlalți, fie aceia cât de sus urcați în slujbe de orbia norocului. Și Augustin Bunea e mare tocmai prin munca sa de istoriograf, orator, părtinitor și luptător

a cauzelor noastre politice și bisericesti. Prin forța sa de muncă, prin erudiția cu care și-a compus cărțile sale, prin temeinicia și curajul convingerilor autorului lui Inocențiu Clain Micul, s'a ridicat la o înălțime rară, a devenit o individualitate conducătoare. — Necesitățile culturale, naționale și bisericesti ale neamului său foarte de timpuriu au trebuit să-l stăpânească pe tinărul preot întors dela Roma și mintea lui ageră, ori doară dorul de-a putea ajuta cauzelor neamului său, i-au arătat drumul sigur și adevărat pe care trebuie să meargă: s'a făcut cercetătorul migălos al trecutului bisericesti și luptătorul neînduplecat, al tuturor aspirațiilor Românilor neliberi. Și a crezut — o foarte norocoasă credință — că așa-și va putea sluji mai cu credință biserica ce l-a crescut și neamul în care s'a născut, dacă va scoate din haosul întunericului și din negurile uitării — pe lângă alte chestiuni — la o viață nouă și rodnică pentru urmași, mărețele figuri a Vlădicilor de odinioară dela Blaj, a netemutui martir Ion Inocenție Micu Klain, luptătorul pentru „sua națiune valachica“ și figura blândă a postelnicului și în rugăciuni confundatului Petru Paul Aron de Bistra. Apoi crezând, că pentru istoria și biserica românească, vechea stare de amăgiri cu tot felul de minciuni istorice referitoare la „vechea metropolie“ a Românilor, — este rușinoasă, cu bățul de călător în mână, răscolește li-

Alegerile congregaționale dela Șieu. Primim următoarele: Miercuri în 26/XI a. r. a avut loc în Șieu-Mare (c. Bistrița-Năsăud) alegerea congregațională pentru cercul electoral cu același nume. Alegerea contrar celorlalte multe a decurs în mod liniștit, lipsită fiind de paza celor înarmați și de șicanele administrației. Alegătorii au putut să-și manifeste voința în dragă voce, fără să poarte frica celor puternici. — Date fiind toate acestea ar fi putut ieși biruitoare o listă curat națională, dacă cei dela partid, de dragul „păcii“ n'ar fi ținut de cuviință ca și acum să nu lipsească tradiționalul pact cu străinii, făcând astfel ca lista națională să fie împestrițată cu două nume dușmane nouă.

În locul farădelegilor dela administrație ai noștri au trebuit să-și arete ura și intențiile lăaturalnice față de frații lor de aceeași poziție și lege.

Ca candidați naționaliști au fost designați, din partea comitetului național dd. Stanciu protopop Bistrița, Bălan protopop Brașfalău, Mihăluș preot Șieu și Tanco preot Monor. Indignarea a fost la culme când s'a văzut că valorosul luptător naționalist Stanciu, e șters din listă, și înlocuit cu o persoană, care abstrăgând dela faptul că poziția nu-i îngăduie să se pună în serviciul cauzei naționale, nu însușește nici cele mai elementare condiții de luptător național...

Poporul nefiind instruit din vreme — pentru asta cine poartă răspunderea? — a votat liniștit, fără să știe de nedreptatea ce i-se face, în credința că lista candidaților — cari au fost și aleși — e schimbată de dnii din centru. — Târziu numai s'a aflat că omiterea d. Stanciu se datorește numai răsunării personale a fraților săi în Hristos, cari în ziua alegerii au fost atotputernici.

Intreb dar pe d. președinte a alegerii; cu știrea și autoritatea cui s'a făcut aceea nenorocită schimbare în cele hotărâte de partid? Poporul nostru a așteptat ca oameni de inimă să-l reprezinte și apere în congregație și nu adevărați jefuitori și materialști, ca unii dintre cei aleși.

Are deci cuvântul președintele alegerii d. Ion Pop protopopul Budacului român!

Mai multe, dacă va cere trebuința!
Șieu 29/XI 913. I. P.

Episcopul Hossu în Delegațiuni.

În fața învecțivelor tot mai cutezătoare ce se ridică în o parte a presei împotriva episcopilor noștri și mai ales împotriva Ilustrității Sale episcopului Gherlei, ne cade bine prim articolul *Drapelului* din Lugoj, care în nrul său din 21 nov. serie următoarele:

Discursul rostit P. S. Sa Episcopul Gherlei în subcomisia afacerilor externe a Delegațiunilor ne-a procurat o înaltă satisfacție sufletească. La locul acela, de unde se aude în străinătate și pretutindenea, unde se torc firele sortii neamurilor, a răsunat glasul Vlădicului român.

Ceeace dă o deosebită importanță acestei vorbiri este declarația francă și fără înconjur, referitoare la unitatea de sentimente a întregului neam românesc. Suntem obișnuiți, de când înțelepciunea marelui generații din țară, a răzbit să întemeieze prin Unirea Principatelor falnicul Regat român să fim învinuiți de șovinismul magniari de iredentism. Mai cu seamă însă de când marele diplomat și neîntrecutul tatician politic, ce este Regele Carol, a reușit prin muncă, răbdare și cmintenție fără păreche azi în Europa să

ridice, ilustrilor săi sfetnici, prin încheierea glorioasă a păcii dela București prestigiul României la înalțimi stăpânitoare a politicii europene în Orient, pizma și ura presei și cercurilor șoviniște nu mai încetaseră să ne arunce zilnic învinuirea în față, că noi Românii din țările coroanei Sf. Ștefan vrem, repede și degrabă, să ne rupem de câtră Monarhia Habsburgică, și să ne unim cu frații noștri din liberul Regat. Să supună unei cântăriri și întemeiate pe date statistice întrebarea dacă realizarea ideilor iredentiste, cu care ne învinuesc, este cu puțință ori nu în fața actualei constelații europene, aceasta nici prin gând nu le trece acuzatorilor noștri. Ei preferă să ne denunțe fără încetare reproșându-ne dragostea și mândria care a izbucnit cu forța elementară, în toate sufletele românești de dincoace de Carpați, în fața biruinței fără seamăn a fraților noștri liberi.

Acest cap de acuză a fost acumă spulberat temeinic, la locul cel mai competent și de reprezentant cel mai chemat al națiunii noastre în sinul Delegațiunii. Episcopul Dr. V. Hossu a enunțat verde pe față, că sentimentele noastre de dragoste și admirație față de România sunt un ce firesc, ce nu se poate înlătura nici prin măsuri politice, precum nu poate fi oprit nici prin Carpații despărțitori de neam.

Unitatea și solidaritatea sufletului românesc proclamate drept o dogmă a sentimentelor noastre naționale de P. S. Sa în fața celor mai intransigenți reprezentanți ai șovinismului oligarhic dela noi. Și din gura înaltului prelat au fost siliți să soarbă convingerea feudalii conți Tisza, Andrassy, Apponyi, Károlyi și Hadik, că solidaritatea sufletului românesc e încheată și reprezintă o forță invingibilă în toate inimile românești dela Vlădică până la opincă, dela Nistru până la Tisa.

niștea uitată și de mult trecută a câtorva vechi așezări și sătulețe de oameni săraci, unde pe vremuri se adăposteau „Vlădicii“ năcăjiți și rătăcitori ai Românilor — și astfel, cu un aparat științific desăvârșit, urmând o metoadă sigură, își alcătuiește „Vechile sale Eppiscopii“. — cari atâta sânge rău au trebuit să facă, tocmai într-o vreme, când la București, un alt Titan al gândirii românești, independent de cercetările drului Bunea și fără ca să știe, ajungea tocmai la aceleași rezultate istorice asupra problemei: „Vechea Mitropolie a Românilor“. După părerea noastră aceste 3 lucrări mari sunt cele mai reușite opere a părintelui Bunea, în cari cu o erudiție profundă, cu o critică severă și dreaptă a izvoarelor, ca o dragoste fără margini pentru durerile și suferințele trecutului și cu o adâncă convingere pentru viitorul bisericii și a neamului. — Imbrățișează una dintre cele mai sbuciumate și tulburi epoce din istoria Românilor, anii 1500 — 1800.

În mintea părintelui Bunea noțiunile naționalitate și credință — lege — se pare că erau aproape identice, — istă ce scrie în „Prefața“ lui Petru Pavel Aaron... „istoria Românilor transilvăneni este în prima linie bisericească, fiind biserica unica instituțiune mai de seamă, ce au avut-o ei în trecut și o au și astăzi în țerile coroanei ungare“. Amăsurat acestei convingeri concepția unei încercări asupra întregii istorii po-

litice a Românilor, mai ales a celor de dincoace, nu putea decât s'o lege de istoria bisericii românești, — ceeace părintelui Bunea i-a și succes în mare parte, căci din toate scrierile lui, aceea *Istorie a Românilor* se poate construa, în înțelesul contemplat de canonicul erudit.

Lucrările de istorie independente a drului Bunea sunt *monografii istorice*, stăpânite de același fior cald al convingerilor prinse în dovezi lămurite și scrise pe înțeles, — afară doar de scrierile polemice *Ierarhia Românilor* și metropolitul *Sava Brancovici*, în cari dragostea de adevăr și tăria fânică a convingerilor îl stăpânește, cât adesea eleganța frazei sale este tulburată de expresiuni aproape violente. Deoarece Bunea era și un polemist aprig, adesea în jurul părerilor sale, contestate cu îndârjire de mulți, se încingeau coloane întregi de polemii adesea neliterare chiar, din cari însă totdeauna a ieșit biruitor.

Temperamentului său de cercetător harnic al trecutului bisericii și neamului și serioității metodei cu care a știut critica izvoarele istorice, poate să-i mulțamească știința istorică română opera atât de grea, ce-a îndeplinit a scrie.

Scrierile istorice a părintelui Bunea, în ordine cronologică. Încep mai întâiu să lămurească situația clerului și-a poporului român din veacul al 18-lea, și numai după ce se convinge că părerile și vederile sale a-

supra chestiunilor vitale ale istoriei bisericești, sunt singurele corespunzătoare adevărului științific, porcede la lămurirea problemelor mai întunecoase din istoria bisericii noastre, și astfel, urmând cronologia apariției cărților sale, putem pricepe tot mai mult, cum s'a dezvoltat în părintele Bunea ideea de-a cuprinde pe baze monografică în o singură lucrare mare, întreaga „Istorie a Românilor“.

Operele istorice a eruditului canonic Bunea, apărute independent sunt următoarele: „Schiza biografică a fericitului întru domnul Metropolit mecenat Dr. Ioan Vancea de Buteasa“. E o cârtică ce cuprinde biografia sinoptică a marelui său patron, și pe care a scris-o la 1890. Nu peste mult părintele Bunea mai dă la lumină o carte celebră. Se începuse adică polemia cu „istoricii“ dela „Gazeta Transilvaniei“, în coloanele căreia din partea regretatului Nicolae Densusșan se dădea o campanie desperată contra Unirii. Articollii de „apologetică“ ce-i scria părintele Bunea, ca răspuns „Gazetei“, prin coloanele „Unirei“, formează partea a două din „Chestiuni din dreptul și istoria bisericii unite“, apărută în 1893. Dela această dată părintele Augustin nu mai dă la lumină cărți, în schimb însă nu este problemă atingătoare a intereselor bisericii unite și a drepturilor ei, la care să nu-și spună și el părerile sale, — dovadă seria lungă de articollii referitori la *Autonomia* bisericii

Diplomația, de multe ori poate prea subțire a P. S. S. Dr. Hossu, trebuie să o mărturisim pe față, ni-se părea discordată cu zăngănitul armurei luptei dârze ce trebuie să o dăm pentru existența noastră națională.

Cu atât mai fericiți suntem, când putem înregistra fapta bărbătească, liberă de orice șovăire, la care a știut să se înalte P. S. Sa, dând curs liber adevăratelor sale gânduri și sentimente, cari sunt și sentimentele și gândurile obstei românești.

În nădejdea, că ne va fi dat să-l vedem și'n viitor la aceste înălțimi a împlinirii datoriei sale de păstor sufletesc și de conducător firese al asupritului său popor pe Episcopul Gherlei, îi urăm:

Întru mulți ani stăpâne!

Corespondențe.

Sinoadele de toamnă protopopești.

Tractul Reghinului

la 29 Nov. 1913.

Sinodul de toamnă al acestui tract s'a ținut în 24 l. c. în Reghinul săsesc. Fiind o frumoasă zi de toamnă, preoțimea s'a prezentat în număr aproape complet. La 8 ore s'a celebrat sf. liturgie, după care invocându-se spiritul sfânt și săvârșindu-se câteva mărturisiri, preoții s'au întrunit în cancelaria protopopească, unde s'au urmat desbaterile sinodali.

Demn de remarcat este cuvântul de deschidere al protopopului, în care se ocupă cu indiferentismul preoțesc, cauzele aceluia și mijloacele prin cari s'ar putea delătura.

După ce se constată ca cauză a indiferentismului preoțesc *totala lipsă de control* zice: „Protopopii relatau că se catehizează și să predică, pe când de fapt numai predicile dela morți erau cunoscute — ca plătite imediat — și acestea de multeori naște vorbirii fără nici o legătură solidă. Urmarea? Cam va face atunci altele de mai puțină importanță în sine, dar de însemnătate pentru a judeca pe omul conștient și corect, cum sunt conducerea diferitelor proto-coale de oficiu, ca să nu fi lipsit de cele mai ușoare date pentru viața parohiilor, ori ținerea feluritelor regule și statute simple dar de lipsă la orice oficiu bineordinat,

unite, pe cari fi publică în Unirea. Cartea de mai târziu, intitulată *Discursuri, autonomie, diverse* este colecția articolelor pomenite din „Unirea” și a discursurilor ținute în diferite rânduri. Și era absolut necesar pe atunci, de-un apărător netemut al drepturilor bisericii noastre, pentru că drăguții de frați rom. cat. voiau și voesc să ne înghită în autonomia lor. Începând cu 1891, împotriva școlilor noastre secundare se dedeau cele mai cutezate lovituri. Cei nouă articoli scriși în 1891, pentru apărarea gimnaziilor noastre periclitare, sunt dovada primejdiei ce li-se pregătea.

(Va urma.)

ca să nu dai de cazuri compromițătoare ca acela, cutare dă act cu număr și pecet oficial, dar iscălit de curator, absolut necompetent la aceasta.

...Altul dă estras românesc și sus scrie: házasági ügyben, iar numele satului numai în rubrica unde în original nui... — Au nu tot o urmare a indiferentismului e și cazul dureros cu foaia „Unirea” organul nostru proeșesc, care în urma enormelor restanții e pe cale a și sista apariția spre rușinea aceluia a căror interese le apără. Cine în acestea — la aparență mici lucruri, nu-și face caz de conștiința, cum vom putea crede, că nu se va lăsa în cele mai tainice lucruri, ca curățenia sufletului sau prin deasa spovedanie și întărirea în bine prin cercetarea și primirea deasă și cu vrednicie a sf. cuminecături? — Ca mijloace de sanare a răului propune a să da un impuls mai mare credinții prin cetit, prin meditat și mai ales prin multă rugăciune.

Terminând protopopul vorbirea de deschidere este viu aclamat de preoțime, după care îndată iarăși protopopul relatează despre schimbările obvenite în tract dela sinodul trecut, cum și despre datele statistice ale anului trecut. Fiind și acestea de interes obștească, le rezumez în următoarele:

În 1-a Iuliu a. c. a repausat Ioan cândva Pop preot în Filipișul mare. Cu 1-a Octobrie, după 49 ani de serviciu a fost trecut în statul deficienții preotul Ioan Pop din Jabunița. Parohia: Toplița-română a trecut la tractul Giurgeului.

Suflete sunt în district 22,641. Preoții 37 dintre cari 14 numai administratori. Învățători diplomați 26. Bisericii de piatră 16 de lemn 28. Școala de piatră 6, de lemn 20, Case parohiale de piatră 5, de lemn 26. Prunci obligați de școală 1694 băeți și 1649 fete laolaltă 3343. Din aceștia au cercetat 1081 băeți și 943 fete. la olaltă 2024. Au rămas fără instrucție 613 băeți și 706 fete la olaltă 1319, deci mai bine de 1/3. Botezuri au fost 467 băeți și 448 fete, laolaltă 915; morți 619 deci un spor de 296 suflete. Cununii curate 146, mestecate 7, iar numai cu legătură civilă 10. Treceți religioase la gr.-ort. 2, la ev. ref. 5. Întoarceri numai una dela ev. ref. Misiuni sacre s'au ținut în district până acuma în Cașva, Hodac și Reghinul-săsesc și sunt hotărâte a se ținea în postul Nașterii Domnului din anul acesta în Sân-Mihai și în Chiheriul superior, eventual Habic.

Din raportul casarului fondului tractual apare o restanță de taxe de peste 100 cor. iar din raportul bibliotecarului, să vede că biblioteca a fost cam slab cercetată dar n'a înmulțit în mod îmbucurător în anul acesta cu frumoasa donațiune din partea Academiei române din București, care la întrevinerea protopopului ni-a dăruit aproape toate opurile sale în număr de 70 în 128 de volume. Sinodul votează mulțămînt protopopului pentru întrevinere și decide ca să se trimită și Academiei mulțămînt pentru frumosul dar.

Păr. Vas. B. Munteșescu ține o frumoasă dizertație despre meditațiune și cultură ca mijloc de a uni corpul preoțesc atât de lipsit de dragoste frățească. Dizertantele este felicitat din partea protopopului și aclamat de preoțime.

Amăsurat ordinei de zi, după aceasta au urmat discuții libere, cari s'au pornit

tocmai din cuvântul de deschidere și din ideile sulate de dizertante. S'a încins o discuție animată la care au luat parte mai mulți inși.

S'au atins și s'au tractat familiar mai multe chestiuni interesante pentru preoțime. S'a vărsat lumină asupra unor lucruri și cauze de interes obștească cari înaintea unora erau necunoscute până acum. Dovadă că discuțiile libere sunt de mare interes pentru preoțime de aceea pe viitor trebuie să se deie mai mare pond. mai lăsând din oficialitatea de șablon.

Era trecută ora prânzului dar nime nu se cugeta — în focul discuțiilor — că trebuie dat și trupului ce e al său, când deodată protopopul înterupe discuția și invită preoțimea la o modestă gustare servită tot în cancelaria protopopească, după care dezbaterile se continuă mai departe.

Între diversele propuneri s'a primit și acceptat aceea, ca să fie rugat Vener. Ordinariat să dispună, ca pe viitor, congrua preoților să se trimită aceluia după chitanțele trimise direct administrației Centrale, iar nu prin Oficiile protopopești, căci în forma aceasta în urma neglijenței unora, cei mulți suferă întârziere în primirea banilor, de multe împreună cu mare daună.

Ca loc pentru sindul din primăvara anului viitor se designează parohia Brețc, iar ca dizertante ordinar Iuliu Cioba și suplent Victor Câmpean.

Cu acestea exhaurindu-se programul, protopopul încheie sinodul, și noi ne-am despărțat în suflet cu cele mai plăcute impresii și cu propuneri bune pentru viitor.

Spectator.

Cronici Bucureștene.

Cu obișnuita solemnitate s'au deschis ieri Corpurile legiuitoare. Mesajul a fost citit de Majestatea Sa, fiind adese ori subliniat de aplausele deputaților și senatorilor, chiar și a celor din opoziție, cum și ale conservatorilor disidenți, cari nu vreau un partid conservator fără D. Petre Carp în frunte. Țara și avea de astădată un lucru mare de spus în mesaj. Politica înțeleaptă a regelui nostru nu a fost de ajuns, că a asigurat pacea internă, când în urechile noastre răsunau bubuiturile tunurilor din vecini, dar și-a câștigat un renume, care pune România în șirul celor mai puternice state, prin asigurarea păcii în Balcan. Pentru întărirea internă s'a obținut un rezultat cât se poate de strălucit prin întărirea graniței la sud, și înmulțirea populațiunii cu Români, Turci, Bulgari, dintre cari numai cei din urmă sunt mai puțin îndestulți cu situația actuală. — Legile, pe cari le anunță glasul Regelui sunt complectarea parcului căilor ferate, organizarea noului teritor, și, se pare, că rezolvarea chestiunii evreești. Despre îmbunătățirea soartei țărănilor nu se găsește un pasaj, pe masa parlamentului. Pentru ridicarea acestei păături e nevoie de un studiu proiect de vre-o deosebită importanță.

*

Se știe, că domnul Petre Carp e în contra colaborării partidului conservator cu cel conservator democrat, de aceea și-a dat dimisia din șefia acestui partid. Colaborarea nu se poate desface, așa spun miniștrii con-

servatori, iar partidul, are nevoie de șef. Regretând cu toții, că dl Carp nu mai revine asupra declarațiunii D'Sale, au proclamat de șef pe domnul Titu Maiorescu. Evenimentele din urmă l'au pus pe omul acesta într-o situație atât de excelentă, încât orice partid ar fi fost mândru, ca să îl aibă de șef. Pacea dela București e legată de două nume: Regele Carol și Titu Maiorescu. Cu o pricepere rară, prim-ministrul României n'a sărit în joc, până când n'a sosis trenul României, când a știut apoi să inspire respect chiar și puterilor numite mari.

Cu acest om trebuie să vă mândriți Blăjenii, căci pe lângă aceea, că a-ți crescut pe tatăl dânsului cu cheituaia sântei Metropolii a Blajului, a-ți dat și lui Titu Maiorescu bursa, pentru ca să-și poată face studiile la Viena.

Diverse.

Distincție. Maj. Sa Regele Carol al României a distins pe d. *Augustin Paul*, secretarul consulatului general român dela Budapesta, conferindu-i ordinul „Steaua României în gradul de Cavaler.

Moștenitorul de tron român în Budapesta. Moștenitorul tronului României Ferdinand a călătorit prin Orșova la Budapesta. De aici moștenitorul își va continua călătoria spre Paris.

Nou director la institutul „Poporul” din Lugoj. Din Lugoj se anunță alegerea confratelui *Valer Giurgiu* contabil al cassei diecezane, de director al institutului „Poporul” din Lugoj. La mulți ani!

Inființarea unei școli nouă în Turtucaia. Ministrul cultelor și instrucțiunii publice din România, a decis inființarea unei școli profesionale și a unei școli de menaj în orașul Turtucaia. Prin inființarea acestor școli, orașului Turtucaia i-se dă o deosebită însemnătate culturală, mai ales, că în Turtucaia sunt cei mai mulți Români.

Societatea de lectură a etevilor preparandiali din Gherla s'a constituit în modul următor:

Prezident dl Dr. Eugen Széles profesor, viceprezident Ioan Lolicu, elev de c. IV., secretar Livius Péter elev de c. IV., cassar Demetriu Manea elev de c. IV., viconotari Victor Băieș elev de c. III. și Ioan Corăbianu elev de c. III., bibliotecar Valentin F. Moldovan elev de c. III.

Vedrine la Belgrad. Din Belgrad s'a anunță, că eri d. p. a aterisat aci venind din Viena aviatorul francez Vedrine. Vedrine a povestit că față de măsura luată de a i-se interzice să sboare deasupra Austro-Ungariei, el a declarat că va sboara spre România. Imediat ce a ajuns la Viena, aviatorul francez a expediat o telegramă pentru Belgrad și prin care își anunța sosirea în acel oraș. Telegrama aceasta a fost însă confiscată.

Pe când sboara deasupra cetății Peterwardein (Slavonia) la o înălțime de 1400 de metri, s'a tras asupra aeroplanului cu tunuri de cetate.

Din cauza curentului de aer provocat de bubuiturile de tun aparatul lui Vedrine a fost amenințat la un moment dat să-și

piardă echilibrul. Aviatorul înălțându-se înse până la 3 mii metri, a reușit să treacă neșupărat zona periculoasă.

Din Belgrad Vedrine a expediat o telegramă ziarului „Matin” în care rezumându-și impresiile spune că a trecut deasupra celei mai necivilizate țări din Europa.

Liberarea pașapoartelor. Cu începere de ieri s'a anulat ordinațiunea ministerială, prin care, din cauza stărilor de război, se sistase acum-a anul liberarea de pașapoarte. De acum înainte se vor libera pașapoarte pentru străinătate tuturor cetățenilor, întrând în vigoare dispozițiile, în această chestie, cari erau în valoare înaintea ordinului.

America. Vă rog să bievoiți a publica în prețitul organ al DVoastră, că în urma noiei legi a vămilor votată și aprobată de factori S. U. al Americii de N. e o stagnare oareșică în întreprinderile din această țară și nici cum nu e consult nimărui să plece din țară. Multe fabrici s'au închis, în altele s'a redus lucrul și sunt sute și mii de oameni fără de ocupațiune. Toți sunt într'o așteptare oarecare și în acest restimp nici cum nu e consult a se expune la lipsurile și năcazurile, cari eventual ar fi pe aici.

Dr. E. L.

P. S. Toate foile române sunt recercate a reproduce acest comunicat.

Revista catolică. A apărut nrul 4 din aceasta excelentă revistă bucureșteană, cu următorul cuprins: Dr. Ioan Bălan Actele Sfântului Scaun, R. Netzhammer, Malta, M. Theodorian-Carada, Sânta Melania, I. C. Filitti, Din arhivele Vaticanului, W. Knechtel, O inscripțiune inedită, Chiril Karalevski, Relațiunile dintre Domnii Români și sf. Scaun, Elena Goleșcu, O romancieră creștină, Iosif Frollo, Conferințele lui Lacordaire la Notre-Dame de Paris, M. Theodorian-Carada, Cardinalul Vives. Cronici: Din biserica catolică, Știri din Arhidieceza de București, M. T. Cronica politică, Dr. C. Manu Cărți și idei în Franța. Bibliografie: Dr. I. B. Cathrein-Falewski, Concepția catolică despre lume. P. L.: Dr. Gspann, Die Lebensfreude, Das goldene Buch vom Sonntag; Dr. Riegg, Die Apostelgeschichte. M. T. Ionescu-Șișești, Călător, Ciura, Amintiri; Ghibănescu, Cuzeștii; Gen. Candiano, Războiul neatârării; Dr. Radu, Istoria vicariatului gr. cat. al Hațegului; Vlahuță, Din trecutul nostru; Murnu, Istoria Românilor din Pind. Felurimi.

Notăm, că Revista catolică de abia a ajuns în anul II al existenței și este astăzi atât prin îngrijirea deosebită a redactării, cât și prin materialul bogat și ales unica revistă la nivel de natura aceasta. O recomandăm cu toată căldura cititorilor noștri, cari vor afla într'ansa știință, distracție, comunicări științifice și literare, informații pastorale și eccleziastice, creștături însemnate, bisericesti, politice, bibliografice. Apare la 3 luni odată într'o extensiune de aproape 5 coli (160 pag.) Ne vom lua libertatea și reproducem în „Unirea” din nrul ultim al acestei reviste admirabila descriere *Malta*, datorită condeiului strălucit al Episcopului catolic bucureștean Exelența Sa Raymund Netzhammer.

Abonamentul „Revistei Catolice” pe un an: în Țară 10 lei, în străinătate 10 frcs, 10 cor. Un număr lei 2-50. Scrisorile și abonamentele sunt a se trimite la: Revista Catolică, București str. Esculap 7.

Cărți aprobate. 1. *Constituțiunea patriei sau drepturile și datorințele cetățenești* pentru școlile primare, de Ioan F. Negruțiu. *Ediția V.* — Balázsfalva 1912 — Pețul 60 fileri.

Carte aprobată pentru școlile cu limba de propunere română, cu ajutor și fără de ajutor de stat, prin ordinul dela 10 Ianuar 1913, Nru: 173109—1912, al dlui Ministru r. ung. al cultelor și instrucțiunii publice.

2. *Carte de citire maghiară* pentru clasa III și IV. primară, de Ioan F. Negruțiu și Petru Ungurean. *Ediția II.* Balázsfalva 1913. Prețul 80 fil.

Carte aprobată pentru școlile primare cu limba de propunere română, cu ajutor și fără de ajutor de stat, prin ordinul dela 2 Noemvrie 1913, Nru: 178908, al dlui Ministru r. ung. al cultelor și instrucțiunii publice.

3. *Aritmetică și geometrie*, pentru clasa V și VI. a școlii primare, de Valer Sucu — Balázsfalva 1913 Prețul 80 fil.

Carte aprobată pentru școlile primare cu limba de propunere română, prin ordinul dela 11 Noemvrie 1913, nr- 171132, al dlui ministru r. ung. al cultelor și instrucțiunii publice.

Cinema Edison din Blaj va reprezenta Sâmbătă și Dumineca viitoare celebrul film „Quo vadis” în care se succedază tablouri din viața primilor creștini și a cezariilor Romei. Atragem de pe acum atențiunea mai ales a publicului din jur asupra acestui film minunat, a cărei descriere amănunțită vom da o în foiletonul numărului proxim.

Necrolog. Getta Tăslăuanu, fica preotului din Bărbor, Ioan Tăslăuanu, în 29 Nov. 1913 după un morb îndelungat a încetat din viață.

Posta Redacțiunii.

Nușfalău. Ne pare rău. Te-a prevenit un alt dom. La revedere.

P. Ideia Dtale — să facem uniformă pentru preutese — e cât se poate de originală. Ne pare rău, că cele comunicate nu le putem — din lipsa de spaț — publica pe deantregul, dar te asigurăm, că articolul Dtale ne-a făcut o zi dalbă în redacție. Nu pentru că n'am aproba vederile Dtale per extense, din acele 100 și unul de motive, dar pentru că înainte ne închipuim ce ar zice drăgălașele doamne preutese la planul Dvoastră de a extermina moda și luxul în chipul acesta. Pentru orientarea locurilor competente, îți fac pe voie și reproducem aci câteva pasaje din originalele Dtale expuneri:

E cu totul paradox și comic, când mergi la oraș și vezi, că de brațul unui bărbat îmbrăcat din cap până în picioare în negru — să zicem în revereandă, — stă acățată și încolăcită câte-o doamnă, care cugeți că atunci a sărit din vre-un galantariu, și care — să înțelege după modă, — cearcă să dea expresiune cât să poate de învederată formelor corpului.

D'apoi când părintele îi nănaș mare, pentru nănașa trebe toaletă nouă, după aceea ceva adunare cu petrecere, no! negreșit haină nouă, mai ales dacă doamna e jucăușă. Apoi părinte te ține numai și-ți bate punga ca până-ți pui doamna de 2-3 ori într'un an în parade, trebe să mai ai un rind de congruă. Doamnele preutese să-și aibă uniforma lor de stradă. Astfelu s'ar stirpi și rivalitatea, ce aievea există între doamnele de aceeași poziție soțială.

Înțelegem intențiile binecuvântate, dar crede-ne, într'o situație expusă cum suntem noi, nu cutezăm să ne pronunțăm. Fără o propunem comisiunii sinodului spre studiere și hotărâre. Mai ales, că înainte vedem cum se feresc și domnii proci de a se pronunța într'o chestie gingașă de natura aceasta.

Sirolin
„Roche”

Recomandat de medici în toate
îmbolnăvirile Organelor de respirație

In morburi de plămâni,
Cataruri bronchiali,
Tusă convulsivă,
Scrofuloasă copiilor.

Se află în toate Apotecele
cu 4 Coroane sticla.

Partea Literară.

Vizitație canonică în Maramurăș.

27 Iunie — 24 Iulie 1913.

(Continuare).

Numărul locuitorilor. Familiile.

Numărul locuitorilor după statistica oficioasă din 1910 era 1771, dintre cari 1323 gr.-cat., iar români 1295. Rutean e arătat numai unul, de alte limbi 11, iar maghiari 19. Se vede, mulți dintre gr.-cat. se mărturisesc maghiari. Nemți se numără 445, cari afară de 5 toți sunt de religiunea mozaică. Ungurește știau 67, a scrie și ceti 241. Și aici erau mai multe femei ca bărbați 892 față de 879 bărbați. Hotarul comunei e 3680 jughere cadastrale.

După conscrierea ultimă a preotului azi sunt 1373 gr.-cat. de siguri nu toți români sau cel puțin nu se mărturisesc de atari. Dintre familiile nobile din Șaieu și-au dovedit nobilitatea la anul 1752 familiile: Szász (1528), Man (1519) Cotețiu, Vlad (1645), Muntean (1627); la anii 1763—1768 familiile Flore (1619), Dunca (1373)¹⁾.

Familia Man, care stăpânește și azi în Șaieu — deși cam maghiarizată — se trage dela Petriman, fiul lui Petru din Șaieu, pentru introducerea căreia în a treia parte a moșiei Șaieu și în jumătatea morii de acolo dă mandat regele Sigismund la 14 Martie 1419. Din această familie a trăit pe la sfârșitul veacului XVIII Ștefan Man procuror comitatens; fiul său Ladislau Man († 1847) era vicecomite I., fiul acestuia Iosif Man († 1876) comite suprem în comitat și unul dintre fondatorii «Asociațiunii pentru cultura poporului român din Maramurăș»²⁾.

Cea mai răspândită familie azi e familie Dunca. Numele Man occură rar. Tot așa celealalte nume ca: Petreus, Petrovan, Kindriș, Nemeș, Nan, Mariș, Bilțiu, Verdeș, Faur, Vlad, Pop, Sas, Ilea, Gubiți, Turda, Grigucza, Balea, Demian, Flora, Iusco, Rednic, German, Stoica, Popau, Moldovan, Budai etc. Dunca sunt 60 familii. Originea acestei familii cum și a familiei Man Georgiu Petrovay (Turul p. 76) o reduce la Ioan voivodul din Jánosvajdafalva (Rozalia 1349), nepot de frate dulce a lui Bogdan, voivodul Moldovei. Familiile aceste ar fi urmașii în linia bărbătească a numitului voivod³⁾. «Numirea Dunca provine din cuvântul grecesc duca=duce=voivod format prin nasalism propriu limbei române și limbei paleoslovene. Familia nobilă cu acest nume e lătită mai ales în satele Șaieu, Jeud, Bârsana, Budești, etc. Dintr'însa au eșit mulți bărbați eminenți în comitat și afară de comitat. Ioan Dunca la sfârșitul secolului XVIII părăsind comitatul și Moșiile sale în Șaieu și în Glod, a fost consilier în Cernăuț. Dintre descendenții lui amintim pe Paul Dunca, consilier gubernial în Transilvania, († 1888 în Sibiu în vârsta de 88 ani); Ștefan Dunca, președinte de tribunal în Cahul (Besarabia), Iulius Dunca, general în armata română; Tit Dunca, major la franc-tireur-i în resbelul franco-prusian (1870). Carol Dunca

unul, dintre cei 1000 de eroi, cu cari a debarcat Garibaldi în 14 Maiu 1860 la Marsala în Sicilia spre a cuceri Italia meridională, care a murit apoi ca căpitan în America de nord în bătălia pentru eliberarea sclavilor de acolo (1864).» (Dr. Mihályi: Diplome p. 418).

Preoți.

Despre preoții, al căror nume ne-a rămas neînsemnat dela 1632 cu întreruperi până azi, nu se amintesc fapte. Monumente grăitoare încă n'au rămas din vremile trecute. Aceste își așteaptă făuritorul viitor. La început par a fi fost preoți din loc, cum arată numele ca Balea, Dunca Man, Vlad, Cziplé etc. La 1856 ajunge Vas. Surányi, la 1857 Petru Ilnczky — 1893, iar de atunci Ștefan Ilnczky. Acesta e conducătorul unei însoțiri «hitelszövetkezet» cu centrul în Pesta, care însoțire își întinde activitatea și asupra Botizei și Poenilor, sate mai înfundate între dealuri.

Erau 6 ore d. a., dând pleacă la

Rozavlea—Rozália.

Primirea în Rozavlea.

Eșim la drumul comitatens, cârmim în stânga, trecem podul de peste Iza, care e eșită din alvie, ajugem la vre-oa 300 m. la prima poartă triumfală, infrumșetată cu 2 steaguri mai mari în colorile patriei și câteva stegulețe mai mici. Pe poartă era inscripția: «Dumnezeu tēu adus». Erau oameni în procesie cu prapori. Fetele cu rochii albe pese altele colorate nu le prindea prea bine. Trecem înainte însoțiți de salvele de puști, ce se dedeau de pe dealul din dreapta.

Ma jos, aproape de biserica veche de lemn, — care mai dispore în așezătura din josul drumului — ni-se înfățișează o altă poartă triumfală cu 6 steaguri mari în colorile patriei și mai multe stegulețe mai mici. Inscripția de-asupra «Isten hozott», făcută din crenguțe de brad, sub ea «Domnedieu te au adus» cu cerneală. De-aupra 2 cruci de flori.

Pe lângă poartă mai numai Evrei în frunte cu notarul Dán János și subnotarul Jurca. Românii erau mai depărtați lângă poarta bisericii. Bineventează notarul ungurește. Evreii aclamau «éljen», care era străbătut, de câte un «să trăiască» mai depărtaț, poate ca prognostic.

Pe acoperișul dela poarta bisericii 2 stepulețe în colorile patriei, la poarta școlii gr.-cat. asemenea puse cruciș, la poarta casei parohiale 10.

Biserica e veche, mică — de 13 m. 28 cm. lungă și 6 m. 64 cm. lată — și nici așa frumoasă ca celealalte. Sunt multe obiecte de rit latin, statue pe altar etc. Tot pe altar e și un calendar unguresc, din care se vede, că domnul paroh-protopop se orientează referitor la ordul cetirei Evangheliilor etc.

În biserică se spune, că s. liturghie se va celebra numai a treia zi, fiind luată în program pe a doua zi vizitarea parohiilor Poeni și Botiza.

(Va urma).

Dr. V. Moldovan.

¹⁾ Dr. Mihályi op. c. p. 249.

²⁾ Idem ibidem p. 230.

³⁾ Idem ibidem p. 230.

Impresii fugare din Maramurăş.

(Continuare)

De abia de aci încolo până departe la granița Galiției, timp de multe ore de drum, se deschid peisagii cu adevărat pitorești. Calea ferată, străns lipită de malul Tisei zglobii, cu ochii verzi vieni, trece printr'o strămoare minunată, mărginită de păduri de fagi, stejari, carpini, arbori de tot neamul, aninate de coaste înalte și priporoase, cu văi și poieni tainice la toată cotitura, cu umbră plăcută vara, cu ierburi grase și aromate, cu izvoare răcoroase, și alte bunătăți, cari au îndemnat pe mulți călători să compare aceste ținuturi cu ale Elveției. În sfârșit! Mă simt parcă înviorat și o piatră grea mi-se ia de pe suflet... Nu tocmai departe de proximal sst rutean Lunca, chiar la mijloc între dânsul și gara gurii Vișăului, — în gura văii încântătoare Kuzi, stă un caib fermecat al familiei noastre regale, castelul său de vânătoare în acești munți, încadrat de verdele pădurilor de molifiți și aurul de toamnă al pădurilor de fag. Trenul stă câteva minute și nu mă satur să privesc la turnurile țuguiate ale castelului, la fațada sa bizară, la țârmurile stâncos lângă care e edificat, la valea ce serpuiește la picioarele sale, la șoseaua județeană cățărata pe coastă, la pădurile ce-l ocrotesc de vânturi, la malurile de smarald ale Tisei guralive cu undă verde de o frumuseță feerică, pe care o sărută nelncetat și de-meardă razele soarelui îmbrăcându-o în be-teală țesută din fire de aur, la cerul care s'a înseninat fără veste, la culmile munților pe cari stăruie încă valul des de ceață, străpuns cu mii de săgeți de foc de razele soarelui, la zăpada ce acopere vârfulurile înalte și scânteiază orbitor ca tot atâtea pietrii scumpe. Ce cunună frumoasă de munți se întinde și deoparte și de alta a râului! Deadreapta se întind în zare Pod-Kamenumul, Tempa cu prelungirile lor; iar deastânga Wolosauka, Preluca-Crescița și Obcina. Nu ar putea oare emulă peisagiile ce le întimpini pe fața lor zimbitoare cu tablourile celor mai vestiți peisagiști moderni, pe cari le vezi în muzeele apusului cult? Parcă nu m'ași mai deslipi de aceste locuri! Imi picură în suflet frânturi de fraze: „Lăudați-l pe Domnul ..., lăudați-l pe el coriurile ceriurilor ... soarele ..., neaua, ghiața ... munții și toate dealurile ... că s'a înălțat numele lui singur!“ Mă întorc la altă parte să-mi ascund emoția sufletească!

Peste vre-o 8 minute sunt la gara gurii Vișăului. Ne dăm jos. Mergem la ghișeu să cumpărăm alt bilet și urcăm în trenul ce ne duce până la Borșa.

*

Dela gura Vișăului încolo drumul o ia brusc spre miazăzi-răsărit urmând pretutindeni cursul apei rezezi. Mărturisesc, că este dintre cele mai pitorești din câte există în țară. Am găsit dealungul lui concentrate și distribuite armonice frumusețile defileului Oltului la Turnul roșu, farmecele văii Arieșului dela Turda până la Câmponi, priveștițele văii Trotușului dela Ghimeș până la Târgul-Ocna în Moldova, și tabloul viu al văilor frumoase dealungul Bistricioarei din Tulgheș până la Hangu. Asămănarea între ele era uneoria atât de frapantă, cât — vis sau realitate nu știu — dar mă vedeam

trecând prin fața lor și mi-se deșteptau fără veste toate amintirile și pățaniile plăcute legate de acele locuri scumpe.

Puțină vreme după ce ai părăsit gara, valea e strimtorită tare între două lanțuri puternice de munți și apa, șoseaua și calea ferată lipite străns deolaltă, formează parcă un singur trup. Valurile râului furios alunecă spumegând peste patul stâncos și văjaie, fericite c'au biruit munții, străbătând drept prin inima lor. O muzică barbară, cu amestec nedeslușit de glasuri răgușite, și sălbatice. — Drumul cotește la fiecare pas și urcă văzând cu ochii. Fiecare cotitură îți desvălește alte și alte tablouri!... E un adevărat delițiu să te uiți la poienile, prelucile, runcurile, padinile, obcinele, apoi la surpăturile, dărele, sânge-roase ale puhoaielor, ponoarele, clinurile, prăpaștiile munților, cari apar în cale-ți. Ți zic bun sosit și iar dispar ca un vis, lăsând regrete adânci în suflet.

(Va urma)

Dr. Al. Nicolescu.

Tipicul anului 1913.

— de Septimiu Popa. —

LUNA LUI DECEMBRIE.

(Continuare și fine.)

La liturghie Evanghelia „Cartea neamului“.

Duminecă seara din Octoih nu punem nimica ci facem inserat cu Văhod, punând 3 ale înainte serbării dela 23 Decembrie — Viersul Isaiei — Norul cel — Scrisute-ai apoi 3 dela „mai mulți martiri“ — cu Mărire și acum dela 23 Dec. Viflaime pământul.. Stihovna întregă din Mineiu dela 23 Dec. „Întelepciunea lui Dumnezeu“ etc. — Troparul: „Mari sunt“ al înainte serbării, cel de Sâmbătă seara.

24 Ajunul nașterii Domnului Isus Hristos. Luni seara. Inserat cu Văhod tot din Mineiu. — Marți dimineața Mănecatul din Mineiu. După sedelna II ps. 50 — apoi imediat canonul și celelalte. După laude nu se cântă Doxologia cea mare, ci Doxologia mică, apoi ecteniile prescise și stihovna și celelalte ale Mănecatului de toate zilele, cu troparul „Înainte serbării“ iar Oara I nu o citim acum.

La 7 ore dimineața intrăm în biserică și citim Ora I din Mineiu.

La 9 ore dimineața citim ora III și VI.

La orele 3 p. m. citim Ora IX și întipuitoarele. În timpul întipuitoarelor preotul face proscmedia, iar după rugăciunea „Preasfântă treime“ — începe Liturghia cu inserat a marelui Vasile — cum se arată la Mineiu la 25 Decembrie — și după sistemul cum s'a făcut la Sâmbăta Paștilor și la Bunavestire. — După obiceiul de azi însă aceste se fac acum cam la orele 10 din zi, trecând dela ora VI deadreptul la Ora IX și celelalte. —

25 Nașterea Domnului.

Marți seara la orele 6—7 — intrăm în biserică și citim Dupăcinarul cel mare până la Doxologia cea mică. Iar după Doxologie ieșim în tindă cântând stihirile dela Litia sărbătorii crăciunului. Ajungând în tindă, după ce se gată stihirile — preotul citește rugăciunile litiei, apoi intrăm iarăș în biserică, cântând stihovna. — Apoi Acum

dimiti etc. și Troparul Crăciunului — După aceea preotul citește rugăciunea binecuvântării pânilor. Apoi „Bine voiu cuvânta pe Domnul“ până la „Bogații au săracit“. Acest stih se cântă de 3 ori pe viers 7, după care imediat se începe Mănecatul zicând preotul „Mărire sîntei“ — iar strana citește exapsalmul — urmând întregă rânduiala mănecatului sărbătorii crăciunului, după prescrierile Mineiului, cu Doxologia cea mare și otpust — În unele locuri e obicei să se facă Mănecatul în ziua de sărbătoare, nu în preseară.

Miercuri dimineața — facem liturghia cu Antifoanele și celelalte după rânduiala Mineiului. — Deslegare de carne.

Miercuri seara inserat cu Văhod întru toate după prescrierile Mineiului.

26. Adunarea Preasf. Născătoare de Dumnezeu.

Joi dimineața la Mănecat cele 2 sedelne ale Crăciunului, apoi ps. 50 și îndată Catavasiile Crăciunului și Luminătoarea tot a Crăciunului. — După c. VI nu cântăm condacul Crăciunului, ci cel al zilei de 26 Dec. — „Cela ce mai înainte“ — cu icosul tot deacolo. — Iar la laude pe lângă a crăciunului cântăm Mărire: „Astăzi firea“ — dela 26 Dec. și acum a crăciunului. Apoi Doxologia cea mare și troparul crăciunului.

La fericiri Mărire și acum: — Vine pentru noi din coapsele — (c. VI Alt canon — trop. ultim).

27. Sf. Arhidiacon Ștefan.

Joi seara facem inserat cu Văhod, cântând din Mineiu 3 ale sf. Ștefan dela 27 Dec. — și 3 tot din Mineiu dela „un cuvios“. — Mărire — a sf. Ștefan: Împăratului — Și acum a sărbătorii: Mare și mărită — Stihovna și troparul toate dela 27 Dec. din Mineiu.

Vineri dimineața la mănecat ca în 26 Dec. — punând fusă după c. III Sedelna dela 27 Dec.: Apostole al lui etc. — iar după c. VI condacul și icosul tot deacolo. — Luminătoarea și laudele din Mineiu, dela 27 Dec. — Doxologie mare nu este, ci cântăm Doxologie mică după sistemul Mănecatului zilelor comune, cu stihovna etc. dela 27 Dec. în Mineiu. — (La fericiri ca și în 26 Dec.).

Posta Administrațiunii.

Icolodul mare. Nu putem. Binevoii a ne plăti acum ce datoriti. *Valeajidanului* chităm pe 1903—31/12 1905. *Marcoveț* pe 1903 până în 1/7 1904. *Dezmîr* pe 1913 sem. 2-lea. *Szilágyssolymos* pe 1913. *Bothaza* pe 1912 sem. 2-lea. *Örboldogfalva* pe 1913 sem. 2-lea. *Lunca* pe 1913 sem. 2-lea. *Slămnic* pe 1913 sem. 2-lea. *Viștea de jos* pe 1914 pătrarul prim și al doilea. *Gurardului* pe 1/5 1912—1/5 1913. Adresa o schimbăm îndatăce se vor împutina fașele ce avem tipărite. *Kőfarka* pe 1913 sem. 2-lea. *Sălcud* pe 1/12 1913—1/6 1914. *Chezler* pe 1910, 1911 și din 1912 până în 1/8.

Proprietar, editor: Vasile Moldovan.

Redactor responsabil: Augustin Gruifița.

Se află de vânzare la *Librăria Seminarială din Blaj*

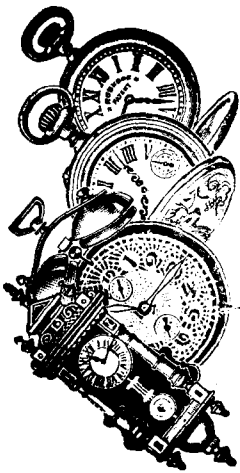
Icoana dlui I. HRISTOS și a Preacuratei MARIA

Amândouă fac 4·30 cor. fco. Mărimea icoanelor $4\frac{5}{10}$ cm.

4-12

8 zile de probă

trimite la ori și cine în schimb, sau pe bani, pe lângă rambursă:

- Ceas American de Nichel K 2 80
- Patent Cap de cal K 3 —
- Goldin-American K 3 50
- Cap de cal-Drumferat K 4 —
- Duplu-Cap de cal K 4 50
- Neted-de Oraș K 5 —
- Cop. dupl. Inuit argint K 6 —
- De aur de 14 carate K 18 —
- Original-Omega K 20 —
- Wecker-Concurent, obdus cu Nichel 20 cm. înalt K 2 —
- W. cu marca Junghans K 3 —
- Radium K 4 —
- cu 2 sonării K 5 —
- cu 4 » K 6 —
- cu muzică K 8 —
- Orologiu-Pendul de 75 cm K 8 —
- cu batere K 10 —
- cu muzică și batere K 14 —
- Rotund cu Sonarie K 6 —

— Garanție în scris pe 3 ani. —
Spedare pe lângă rambursă.

MAX BÖHNEL

Wien. IV. Margarethenstrasse 27/671.
Prețcurant original de fabrică, gratis.

Paturi de fer,

de aramă și jumătate aramă, paturi de copii, zițuri de căruță, sicrie de noapte, closete pentru odăi, spălător, stativ de haine, cuier, cluscă pentru șoareci și cloțani, matrațe pe coarde și sârmă de oțel, așezate pe rame de lemn și fer, perdele și cadre de aramă, țesături de drot, paravane pentru cuptoare, ținătoare de cărbuni și lemne, vătrae, lopoți și alte unelte pentru focărit, dimpreună cu stativ, pat-canape de fer contractabile, dimpreună cu saltea de sârmă, divanuri șcl. Aranjamente de hotel, spitale, restaurante, de grădini șcl. liferează în prețul cel mai moderat

Garai Károly

pregătitor de mobile de fer și aramă în
A R A D.

(66) 2-52

Se află de vânzare.

Portretul Escelenției Sale **Dr. V. Mihályi** arhiep. și metropolit de Alba-Iulia și Făgăraș, — în mărime 32/48 cm. costă fco. — 1.10 cor.

Esecuție foarte frumoasă.

Se află de vânzare la *Librăria Seminarială*.

Admirabilul tablou

Din suferințele noastre,

Reprezintă un moment dureros din viața noastră. — Mărime 44,68 cm.

Se află de vânzare la *Librăria Seminarului teol. gr.-cat din Blaj*. — Prețul freat 2·20 cor.

PICURII DE STOMAC ai lui BRÁDY

mai înainte. **Picuri de Mariacell**

s'au dovedit de 30 ani incoace de un medicament neapărat trebuincos în fiecare casă. Picurii aceștia au un efect neasămănat de bun la perturbațiunile mistuirei de orice speție la amețeli, arsuri de stomac, constipație, dureri de cap și de stomac, greață, insomnie, colică, anemie (lipsa de sânge), gălbineala șcl.

Se pot căpăta în fiecare apotecă. O sticlă costă 1·60 cor., mică — 90 fil., 6 sticle 5·40 cor., 3 sticle mari 4·80 cor., ce se trimit franco, dacă prețul lor se anticipă la

Apoteca lui C. BRÁDY la »König von Ungarn« în Viena, I. Fleischmarkt 2 Depot 5.

Să se aibă grijă la marca cu tipul Maicei dela Mariacell, împachetarea în carton roz și iscălitura de pe tipul clișeului de aci.

(6) 24-25

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

SIBIU

Strada Cisnădiei 1-5.

Edificiile proprii.

recomanda

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. **avantajii deosebite**) pe cazul morții cu termen fix, cu platire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apeducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc pana la finea anului 1912 K. 5,456,645·67
Capitale asigurate pe viață achitate 5,458,689·48
Starca asiguratilor cu sfârșitul anului 1912 /foc „ 133,667,241—
/viață „ 11,740,710—
Fonduri de întemeiere și de rezervă . . . cor. 2.603,400—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(13 98-?)

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote și fabrica de scaune de fier pentru
clopote a lui

Antoniou Novotny

în Timișoara-Fabric

43 25-52

□ clopotele găurite □

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt prevăzute în partea superioară ca violina — engăuri după figura S și pentru aceea au ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 gk. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustarea de fier bătut — ca și spre tutnarea de toacă de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.